

Startnota Duaal leren in het Hoger Onderwijs (mei 2019)

Inhoud

1. SITUERING	2
1.1. Ambitie duaal leren in het hoger onderwijs.....	2
1.2. Duaal leren vs. andere vormen van werkplekieren.....	3
1.3. Werkplekieren in het hoger onderwijs nu.....	4
1.4. Adviezen VLOR en SERV	5
1.5. European Framework for Quality and Effective Apprenticeships.....	6
1.6. Projectoproep ESF	7
2. DOELSTELLINGEN.....	7
3. BOUWSTENEN DUAAL LEREN HOGER ONDERWIJS.....	8
3.1. Terminologische afbakening	8
3.2. Curriculum	9
3.2.1. Omvang duaal leren	9
3.2.2. Ontwikkeling curriculum	9
3.3. Student	10
3.3.1. Studenten die een beperkt programma opnemen	10
3.3.2. Studenten met barrières (bv. taal, financiën, functiebependingen...).....	10
3.3.3. Statuut en vergoeding van de student.....	11
3.3.4. Matchen van studenten	11
3.4. Kwaliteitszorg	12
3.4.1. Leerwerkplekken	12
3.4.2. Duaal traject	13
3.4.3. Overeenkomst	13

1. SITUERING

1.1. Ambitie duaal leren in het hoger onderwijs

Met het decreet van 30 maart 2018 betreffende duaal leren en de aanloopfase¹ werd duaal leren in Vlaanderen verankerd voor het secundair onderwijs. Er liepen intussen ook proefprojecten waarin leerlingen, scholen en ondernemingen aan de slag gingen met het stelsel van duaal leren in een proeftuinsetting². Vanaf 1 september 2019 gaat duaal leren in het secundair onderwijs organiek van start, met de bedoeling om jaar na jaar het aantal studierichtingen die duaal worden aangeboden uit te breiden en duaal leren breed te positioneren als volwaardige kwalificerende leerweg.

In de memorie van toelichting bij het decreet van 30 maart 2018 wordt de doelstelling weergegeven om het stelsel van duaal leren ook uit te breiden naar het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs: *“In eerste instantie focust de hervorming op een implementatie in het secundair onderwijs. Daarnaast is het ook expliciet de ambitie om duaal leren mogelijk te maken in het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs.”*

Ook in de beleidsbrief Onderwijs 2018-2019 werd de ambitie om het stelsel van duaal leren uit te breiden naar het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs herhaald: *“Ik ben ervan overtuigd dat duaal leren ook binnen het hoger onderwijs veel mogelijkheden biedt. Samen met alle stakeholders bekijk ik welke trajecten men kan opzetten waarin werkplekleren een sterkere plaats inneemt. Dit impliceert dat de onderneming of organisatie waarmee men nu samenwerkt een sterker engagement (omtrekt bvb stageplaatsen, begeleiding,...) opneemt.”*

Een belangrijk aandachtspunt m.b.t. de implementatie van duaal leren in het hoger onderwijs werd aangehaald bij de bespreking van de beleidsbrief in het Vlaams Parlement:

“Duaal leren in het hoger onderwijs zal een andere aanpak vergen dan duaal leren in het secundair onderwijs en zal geënt moeten zijn op de kaders binnen het hoger onderwijs. Zo zal voor het hoger onderwijs niet bepaald moeten worden hoeveel uren de opleiding minimaal op de werkvloer georganiseerd moet worden. De minister gaat ervan uit dat net zoals bij het secundair onderwijs het in het hoger onderwijs gaat over een essentiële focus op werkplekleren. Ondernemingen zullen voor een groter deel verantwoordelijk worden voor de opleiding van de studenten. Belangrijk hierbij is dat duaal leren in het hoger onderwijs nog maar net begonnen is. De komende maanden en jaren zal dit nog verder uitgewerkt moeten worden.”

Bij de bespreking van de beleidsbrief werd daarnaast ook gezegd dat als het de doelstelling is dat duaal leren een kwaliteitsnorm wordt in het secundair onderwijs, het bestaan van duaal leren in het hoger onderwijs een hulpmiddel is.

Ook de beleidsbrief Werk onderschrijft deze ambitie: *“Op 1 september 2018 werd het proefproject “Schoolbank op de werkplek” verder uitgebreid tot 50 duale proefopleidingen. Samen met het overlegplatform, het Vlaams Partnerschap en de sectorale partnerschappen wordt toegewerkt naar een 80-tal duale opleidingen voor schooljaar 2019-2020. ESF ondersteunt met een nieuwe oproep de*

¹ <https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/parlementaire-initiatieven/1231409>

² <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/proefproject-schoolbank-op-de-werkplek>

*uitrol van deze duale leertrajecten en lanceert in het najaar 2018 een oproep voor pilootprojecten
duaal leren in het hoger- en volwassenenonderwijs.”*

Daarnaast beveelt het recent gepubliceerde Skills Strategy Diagnostic Report van de OESO aan dat Vlaanderen een cultuur van **levenslang leren** moet bevorderen om ervoor te zorgen dat de bevolking de juiste competenties zal ontwikkelen om te gedijen in een wereld gekarakteriseerd door verandering. Dit kan volgens OESO o.a. door *leren op de werkvloer* in Vlaanderen uit te breiden in hogescholen, universiteiten en volwasseneneducatie.

1.2. Duaal leren vs. andere vormen van werkpleklernen

Werkpleklernen wordt in het kader van de graduaatsopleidingen in de Codex Hoger Onderwijs (artikel I.3, 77°/1) heel ruim gedefinieerd: “leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene of beroepsgerichte competenties, waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is”. Dit betekent dat werkpleklernen kan gaan van praktijklessen in de onderwijsinstelling tot observatielessen en leeractiviteiten in een onderneming.

Duaal leren wordt in het secundair onderwijs als volgt gedefinieerd: “een opleidingstraject, waarbij het aanleren van competenties evenwichtig verdeeld is over een werkplek en een aanbieder duaal leren. Doel is het behalen van een onderwijskwalificatie of - als dat niet lukt - een beroepskwalificatie.³”

Bij duaal leren verwerft de lerende een deel van de competenties van de opleiding op de werkplek. De betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de ondernemingen in een duale opleiding is groter dan in andere vormen van werkpleklernen. De onderwijsinstelling en de werkplek denken samen na over *welke competenties op de werkplek en welke bij de onderwijsinstelling aangeleerd kunnen worden*. Dit stelt de ondernemingen in staat om *competenties die schaars zijn op de arbeidsmarkt* te helpen ontwikkelen en versterken bij de lerenden waardoor de meerwaarde van de opleiding groter wordt. Om het leerproces te bewerkstelligen op de werkplek, voorziet de leeronderneming een *mentor* waardoor de kwaliteit van de opleiding op de werkplek verbetert. Binnen de leeronderneming wordt de *leercultuur versterkt*.

Door deze *sterke partnerschappen met het werkveld* kunnen de onderwijsinstellingen hun *curricula en docenten up to date* houden met een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt tot gevolg, en dus ook meer en beter gekwalificeerde jongeren in de samenleving.

Door de werkplekcomponent kan een duale opleiding in het hoger onderwijs laagdrempeliger zijn dan een klassieke opleiding in het hoger onderwijs niet enkel voor lerenden die uit (het stelsel van duaal leren in) het secundair onderwijs komen maar ook voor zij-instromers zoals werkenden of werkzoekenden voor wie duaal leren een opstap naar werk zal kunnen zijn. Duaal leren in het hoger onderwijs zal Vlaanderen dus een stap dichterbij het behalen van de doelstellingen in het kader van levenslang leren die geformuleerd zijn in ‘Vizier 2030 – Een 2030-doelstellingenkader voor Vlaanderen’⁴ en in ‘Visie 2050 – Een langetermijnstrategie voor Vlaanderen’⁵.

³ Decreet van 21 maart 2018 betreffende duaal leren en de aanloopfase.

⁴ Zie https://do.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/Visienota_Vizier_2030_VR201905_0.pdf.

⁵ Zie <http://ebl.vlaanderen.be/publications/documents/84176>.

Sterker dan in een stage, kunnen lerenden beroep doen op de nieuwste werkmethode, technologie en actuele infrastructuur en een ruime competentieontwikkeling ervaren. Door deze leercontext zijn de lerenden sneller en gemakkelijker inzetbaar op de arbeidsmarkt. Bovendien zorgt duaal leren voor de opbouw van contacten met werkgevers, waardoor het zoeken naar een job efficiënter gebeurt. Zo leidt duaal leren tot snellere tewerkstelling vergeleken met andere leertrajecten (zie SONO-onderzoeken: Verhaest, Baert, De Rick, De Witte, Laurijssen, Smet & Tobback. 2018: Duaal leren in Vlaanderen: Kansen en gevaren).

1.3. Werkplekleren in het hoger onderwijs nu

Het al dan niet inrichten van werkplekleren (stages, duaal leren, praktijkcomponent...), de inhoud en de duurtijd ervan behoren tot de autonomie van de instellingen. Er zijn echter volgende uitzonderingen:

- Binnen de **graduaatsopleidingen** is werkplekleren een verplicht deel van het curriculum. Het aandeel werkplekleren moet in een graduaatsopleiding minimaal 1/3 van de omvang van de opleiding uitmaken (artikel II.66/2 van de Codex Hoger Onderwijs).
- Voor de **lerarenopleiding** wordt de verplichting en de omvang van het stagegedeelte vastgelegd in de Codex Hoger Onderwijs (artikel II.108, II.113 en II.114 van de Codex Hoger Onderwijs). Vanaf academiejaar 2019-2020 kunnen er ook educatieve masteropleidingen worden ingericht, waarvoor in artikel II.114 van de Codex de verplichting en omvang van het stagegedeelte worden vastgelegd.
- Wat betreft de **opleidingen die leiden tot gereguleerde ambten of beroepen** dient het instellingsbestuur bij de vastlegging van het opleidingsprogramma de vereisten na te leven, bepaald in de wetgeving of Europese richtlijnen. De instellingsbesturen geven in hun onderwijsreglement duidelijk aan hoe zij in hun opleidingsprogramma's beantwoorden aan deze voorwaarden. Hier moet dus ook rekening gehouden worden met wat de wetgeving of richtlijn voorschrijft omtrent stages (artikel II.67 Codex Hoger Onderwijs).

In de Databank Hoger Onderwijs wordt er enkel een registratie gemaakt van stagecomponenten in opleidingsonderdelen in het kader van mobiliteit, wat maar een heel klein deel is van werkplekleren dat in het hoger onderwijs plaatsvindt. Om een compleet overzicht te krijgen van alle vormen van werkplekleren die er reeds zijn bij de hogeronderwijsinstellingen, zou er een bevraging moeten gebeuren tot op opleidingsniveau, wat voor een grote administratieve last zou zorgen. Wanneer het duaal leren in het hoger onderwijs gedefinieerd en ingevoerd wordt, zal duaal leren in het hoger onderwijs gemonitord worden.

Op het Event Duaal Leren in Hoger Onderwijs @Siemens (16 november 2017)⁶ hebben enkele hogeronderwijsinstellingen voorbeelden gegeven van hoe zij meer doorgedreven vormen van werkplekleren toepassen in o.a. de volgende professionele bachelors: retailmanagement (HoGent i.s.m. Comeos), procestechnologie (KDG Hogeschool en AP Hogeschool i.s.m. vier chemische bedrijven), elektromechanica (Vives Noord i.s.m. VOKA).

⁶ Voor meer informatie, zie <https://www.syntravlaanderen.be/verslagen-en-fotos-lerend-netwerk-duaal-leren-20>

1.4. Adviezen VLOR en SERV

Op vraag van de bevoegde ministers voor Onderwijs en Werk hebben zowel de VLOR⁷ als de SERV⁸ een advies uitgebracht over duaal leren in het hoger onderwijs. Specifiek werd gevraagd om na te denken over wat begrepen kan worden onder duaal leren in het hoger onderwijs, maar ook over hoe duaal leren er eventueel tot stand kan komen, welk pad gevolgd moet worden en onder welke voorwaarden. Er werd ook gevraagd hoe men de link kan leggen met het secundair onderwijs, zonder evenwel de onderwijsvrijheid van de onderwijsvertrekkers te beperken. Hieronder geven we de gegeven adviezen weer.

De **VLOR** stelt in zijn advies⁹ dat men zeker mogelijkheden ziet in keuzetrajecten met meer en sterker uitgewerkte vormen van werkplekleren, waarbij het volume van werkplekleren wordt opgedreven en de onderneming of organisatie waarmee wordt samengewerkt ook een sterkere inhoudelijke en financiële verantwoordelijkheid opneemt.

In het advies wordt wel gesteld dit niet onder de term 'dual learning' te doen. Nu al kunnen de instellingen flexibel en autonoom inspelen op de vraag naar werkplekleren. Daar bovenop nog een definitie van duaal leren zetten zorgt enkel voor begripsverwarring.

De VLOR adviseert ook dat de kwaliteitszorg in handen moet blijven van de instellingen. Verder wordt ook gewezen op de noodzaak aan adequate financiering, communicatie en sensibilisering. De VLOR stelt zeer concreet voor om te starten met een aantal door de overheid gefinancierde pilootprojecten waarbinnen verschillende modaliteiten uitgeprobeerd kunnen worden.

Het advies¹⁰ van de **SERV** beveelt onder meer aan om te onderzoeken op welke punten duaal leren zoals geoperationaliseerd in het secundair onderwijs ook een grondslag kan vinden in het hoger onderwijs en vraagt om in de omschrijving en het kader van duaal leren ruimte te laten voor maatwerk. De SERV meent dat sectoren en ondernemingen een belangrijke medeverantwoordelijkheid dragen voor het leertraject van studenten en dus een belangrijke rol moeten spelen in het duaal leren.

Ook de SERV vindt het raadzaam dat eerst proeftrajecten in het hoger onderwijs worden opgezet. Op relatief korte termijn is het voor de SERV aangewezen dat de graduaatsopleidingen omgevormd worden tot volwaardige duale opleidingen.

Net zoals de VLOR wijst de SERV ook op de noodzaak van een onderzoek naar mogelijke incentives in de financieringsmechanismen van hogeronderwijsinstellingen. Ook een onderzoek naar goede en nodige incentives voor de ondernemingen is noodzakelijk.

De SERV spreekt, om verwarring met duaal leren in het secundair onderwijs te vermijden, in zijn advies over werkplekleren als overkoepelend begrip en over duaal leren als een specifieke variant van werkplekleren. Dit is dus tegengesteld aan het advies van de VLOR.

⁷ Advies van 12 juni 2018, zie bijlage 1a.

⁸ Advies van 2 juli 2018, zie bijlage 1b.

⁹ <https://www.vlor.be/adviezen/duaal-leren-het-hoger-onderwijs>

¹⁰ <http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-duaal-leren-hoger-onderwijs>

1.5. European Framework for Quality and Effective Apprenticeships

We willen ook zo veel mogelijk rekening houden met de 14 criteria van het European Framework for Quality and Effective Apprenticeships¹¹ bepaald door de Europese Commissie. Deze criteria zijn in breed overleg met verschillende stakeholders en over verschillende landen heen vastgelegd. De gidslanden voldoen aan meer dan 2/3 van deze criteria en het is juist hierdoor dat de gidslanden van duaal leren een succes hebben gemaakt. Vlaanderen laat zich dus inspireren door deze criteria:

- 1) De onderneming, lerende en onderwijsinstelling zouden samen een geschreven **overeenkomst** moeten afsluiten.
- 2) Er zou een **partnerschap** moeten zijn tussen ondernemers en opleidingsverstrekkers wat betreft de leerresultaten die behaald worden in de opleiding.
- 3) Mentoren zouden nauw moeten samenwerken met onderwijs- en opleidingsinstellingen en docenten. **Docenten en mentoren** (en trajectbegeleiders) zouden ondersteuning moeten krijgen om hun **skills, kennis en competenties up-to-date** te houden.
- 4) De **werkplekcomponent** zou minstens **de helft** van het traject moeten bedragen. Dit aandeel kan ook gradueel bereikt worden. Waar mogelijk zou de kans aangeboden moeten worden een deel van de werkplekcomponent in het buitenland op te nemen.
- 5) **Lerenden** zouden verloond en/of **vergoed** moeten worden.
- 6) Lerenden zouden recht moeten hebben op **sociale bescherming**.
- 7) De werkplekken zouden moeten voldoen aan **relevante regels en voorschriften m.b.t. arbeidsomstandigheden (m.b.t. gezondheid, veiligheid enz.)**.
- 8) Er zou een **regelgevend kader** moeten zijn dat **gebaseerd is op partnerschappen** en dialoog met alle relevante belanghebbenden.
- 9) **Sociale partners** zouden betrokken moeten worden bij het ontwerp en de uitvoering van de trajecten.
- 10) Er zou een **financiële en/of niet-financiële ondersteuning** aan ondernemingen moeten worden overwogen zodat ondernemingen kosteneffectieve trajecten kunnen lopen.
- 11) Bij toelatingsvoorwaarden zou er rekening gehouden moeten worden met **relevant informeel en niet-formeel leren**. De duale trajecten moeten leiden naar **erkende kwalificaties**. **Doorstroming** naar andere opleidingsmogelijkheden, ook op het niveau van het hoger onderwijs, zou mogelijk moeten zijn. **Transnationale mobiliteit van lerenden**, hetzij op de werkplek, hetzij in onderwijs- en opleidingsinstellingen, zou geleidelijk moeten worden bevorderd.
- 12) **Loopbaanbegeleiding, mentorschap en ondersteuning van** lerenden zouden vóór en tijdens het traject aangeboden moeten worden om succesvolle resultaten te waarborgen, drop-outs te verminderen en drop-outs te ondersteunen zodanig dat ze opnieuw de weg vinden naar het onderwijs- of opleidingsaanbod.
- 13) De **transparantie van en de toegang tot werkplekken** binnen en tussen de lidstaten zou gewaarborgd moeten worden.
- 14) Er zou een **kwaliteitskader** gehanteerd moeten worden dat een geldige en betrouwbare **beoordeling** van de leerresultaten mogelijk maakt. Er zou opvolging moeten zijn van de tewerkstelling en loopbaanontwikkeling van lerenden.

¹¹ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-3586_en.htm

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1526484102559&uri=CELEX:32018H0502%2801%29>

1.6. Projectoproep ESF

In navolging van de adviezen van VLOR en SERV en op vraag van de minister van Werk heeft ESF in oktober 2018 een oproep gelanceerd rond duaal leren in het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs¹². Via de oproep wil ESF proefprojecten financieren die verkennend werken rond de mogelijkheden en modaliteiten van duaal leren in het hoger onderwijs, inclusief de graduaatsopleidingen, en het volwassenenonderwijs.

De aanvraag werd gericht naar zowel koepelorganisaties, associaties, hogescholen, universiteiten, centra voor volwassenenonderwijs, sectororganisaties, werkgeversorganisaties, federaties en werkgevers. Met de oproep worden brede partnerschappen nagestreefd.

Het ESF heeft in totaal 14 projecten goedgekeurd: één project die een lerend netwerk organiseert en 13 die duale trajecten gaan uitwerken. Vier van de 13 projecten zullen een duaal traject uitwerken in het volwassenenonderwijs, negen in het hoger onderwijs (zowel graduaats-, bachelor- als masteropleidingen) en één in zowel hoger onderwijs als volwassenenonderwijs. Deze 13 projecten omvatten een voorbereidende fase van 6 maanden en een uitvoeringsfase in het schooljaar/academiejaar 2019-2020 waar er met de studenten en cursisten een duaal traject wordt doorlopen.

Het lerend netwerk wordt getrokken door het Departement Onderwijs en Vorming in samenwerking met SYNTRA Vlaanderen.

Via dit lerend netwerk

- zullen de verschillende goedgekeurde projecten worden opgevolgd en begeleid,
- kunnen problemen of obstakels bij de uitvoering van de projecten worden gedetecteerd,
- wordt intervisie, informatie- en ervaringsdeling mogelijk, wordt netwerking gestimuleerd,
- kunnen beleidsaanbevelingen worden geformuleerd met betrekking tot duaal leren in het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs,
- kunnen antwoorden worden verzameld op vragen waar beleidsmatig nog geen antwoord op is en waar we concrete praktijken op het veld voor nodig achten.

De goedgekeurde projecten gingen van start op 5 maart 2019 en lopen voor een periode van 18 maanden.

2. DOELSTELLINGEN

Hoewel er vandaag al heel wat mogelijk is in het hoger onderwijs op het vlak van werkplekleren, is er toch nog **ruimte voor uitbreiding en verbetering** en zijn meer doorgedreven vormen van leren op de werkplek zoals duaal leren aan te bevelen.

De implementatie van duaal leren in het hoger onderwijs (hogescholen en universiteiten) zal echter een andere aanpak vergen dan in het secundair onderwijs. Binnen het hoger onderwijs werken we binnen een context van **grote autonomie van de hogeronderwijsinstellingen**. We streven daarom naar een **faciliterend kader** waarbinnen zowel hogeronderwijsinstellingen als ondernemingen aangemoedigd worden kwalitatieve duale trajecten uit te bouwen binnen verschillende

¹² <https://www.esf-vlaanderen.be/nl/oproepen/duaal-leren-hoger-onderwijs-en-volwassenenonderwijs>

studierichtingen. De verschillen en overeenkomsten tussen duaal leren in het secundair en hoger onderwijs zullen **transparant** moeten zijn.

We willen in deze nota een eerste aanzet geven tot het uitwerken van dit kader en zoomen hiervoor in op de volgende bouwstenen van het duaal leren in het hoger onderwijs: terminologische afbakening, curriculum, student en kwaliteitszorg.

3. BOUWSTENEN DUAAL LEREN HOGER ONDERWIJS

3.1. Terminologische afbakening

We zien duaal leren als een specifieke vorm van werkplekleren die verschilt van andere vormen van werkplekleren. Om een duidelijk onderscheid te maken tussen het ruime werkplekleren en het duaal leren in het hoger onderwijs willen we een definitie formuleren die het duaal leren in het hoger onderwijs nader beschrijft.

SERV stelt de volgende definitie voor duaal leren in het hoger onderwijs voor: *“Duaal leren in het hoger onderwijs is een **geïntegreerd traject** waarin academische en professionele vorming en werkervaring een geheel vormen. Studenten **verwerven de competenties die leiden naar een kwalificatie** van het hoger onderwijs **zowel in een onderwijsinstelling als in een onderneming**. De **onderneming is mee verantwoordelijk** voor de opleiding en het behalen van de leerdoelstellingen en de (onderwijs)kwalificatie¹³.”*

Het Vlaams Partnerschap Duaal leren in het secundair onderwijs noemt ook nog andere kenmerken voor duaal leren die doorgetrokken kunnen worden naar het hoger onderwijs:

- *In het duaal leren is er een **aanzienlijk deel werkplekleren**;*
- *De **kwaliteit van duaal leren wordt gewaarborgd** door een mentor, een trajectbegeleider, de werking van partnerschappen, de evaluatie van de lerende en toezicht vanuit de overheid;*
- *Er wordt gewerkt met een **overeenkomst**;*
- *Duaal leren vraagt **nauw overleg en afstemming tussen de lerende, de opleidingsverstrekker en de onderneming**;*
- *De leerweg van duaal leren is **afgestemd op de arbeidsmarkt**.*

Op basis van de voorgestelde definitie van de SERV en kenmerken stellen we de volgende definitie voor het duaal leren in het hoger onderwijs voor:

*“Duaal leren in het hoger onderwijs is een **geïntegreerd traject** waarin academische en/of professionele vorming en werkervaring een geheel vormen. Studenten verwerven de **competenties/behalen de leerresultaten die leiden naar een kwalificatie** van het hoger onderwijs **zowel in een onderwijsinstelling als in een onderneming**. De **onderneming is mee verantwoordelijk** voor de opleiding en het behalen van de leerdoelstellingen en de (onderwijs)kwalificatie. De*

¹³ In het hoger onderwijs zijn alle graduaats-, bachelor- en masteropleidingen onderwijskwalificaties. Indien de student geslaagd is voor een opleidingsonderdeel, krijgt hij/zij een creditbewijs voor dat opleidingsonderdeel, bij het voltooien van de opleiding een diploma. Dit is anders dan in duale trajecten in het secundair onderwijs waar er ook beroepskwalificaties kunnen uitgereikt worden indien de leerling er niet in slaagt om een onderwijskwalificatie te behalen.

onderwijsinstelling blijft de eindverantwoordelijkheid voor het leertraject dragen.”

- *We stellen de volgende definitie voor die het duaal leren in het hoger onderwijs bepaalt:
“Duaal leren in het hoger onderwijs is een geïntegreerd traject waarin academische en/of professionele vorming en werkervaring een geheel vormen. Studenten verwerven de competenties/behalen de leerresultaten die leiden naar een kwalificatie van het hoger onderwijs zowel in een onderwijsinstelling als in een onderneming. De onderneming is mee verantwoordelijk voor de opleiding en het behalen van de leerdoelstellingen en de (onderwijs)kwalificatie. De onderwijsinstelling blijft de eindverantwoordelijkheid voor het leertraject dragen.”*

3.2. Curriculum

3.2.1. Omvang duaal leren

Zoals in 3.1. vermeld wordt, gebeurt bij het duaal leren een aanzienlijk deel van de opleiding op de werkplek. Bij de graduaatsopleidingen is decretaal bepaald dat het aandeel werkpleklernen 1/3 van de omvang van de opleiding moet bedragen.

In alle opleidingen van het hoger onderwijs waarvoor de instellingen een duaal traject willen opstarten streven we naar minimaal 1/3 leren op de werkplek. We gaan na of er een draagvlak is om het leren op de werkplek op termijn verplicht te maken in hogeronderwijsopleidingen.

3.2.2. Ontwikkeling curriculum

Duale trajecten moeten mogelijk zijn in alle hogeronderwijsopleidingen, dus zowel graduaats-, bachelor- als masteropleidingen.

Hogeronderwijsinstellingen kunnen samen met een onderneming in alle opleidingen een duaal traject ontwikkelen. De instellingen die een duaal traject wensen te starten kunnen in overleg met de werkplekken/sectoren nagaan of en hoe duaal leren een meerwaarde (relevantie en zinvolheid) kan zijn voor een bepaalde opleiding.

De instelling bepaalt autonoom of ze naast het duale traject ook een regulier traject blijft aanbieden. Het centraal vastleggen van opleidingen waarbinnen men een duaal traject kan aanbieden en het vormgeven van standaardtrajecten is niet wenselijk binnen het hoger onderwijs. De instellingen moeten wel rekening houden met de haalbaarheid voor ondernemingen die soms met verschillende instellingen samenwerken. Enige uniformiteit is dus aangewezen.

Samen met de werkplek(ken) ontwikkelt de instelling een zinvolle en haalbare leercurve van de student op de werkplek. Hiervoor stellen de hogeronderwijsinstelling en de werkplek samen het curriculum vast en bepalen zij samen welke competenties/leerresultaten respectievelijk binnen de onderwijsinstelling dan wel binnen de werkplek moeten worden aangeleerd.

Studenten die een duaal traject doorlopen binnen een bepaalde opleiding dienen dezelfde domeinspecifieke en opleidingspecifieke leerresultaten te behalen als studenten die een regulier traject binnen dezelfde opleiding en dezelfde instelling volgen. De aangeleerde competenties op de werkvloer moeten voldoende breed zijn en mogen niet gebonden zijn aan een welbepaalde

onderneming zodanig dat de beoogde leerresultaten behaald worden, en de afgestudeerden voldoende ruim inzetbaar zijn. Hiervoor is een partnerschap met de sectoren noodzakelijk.¹⁴

De instelling duidt een trajectbegeleider aan die instaat voor de opvolging en begeleiding van de student in een duaal traject. De trajectbegeleiding heeft betrekking op zowel de instelling- als de werkplekcomponent.

- *In alle opleidingen van het hoger onderwijs waarvoor de instellingen een duaal traject willen opstarten streven we naar minimaal 1/3 leren op de werkplek.*
- *Duale trajecten moeten mogelijk zijn in alle hogeronderwijsopleidingen, dus zowel graduaats-, bachelor- als masteropleidingen.*
- *De instellingen kunnen in overleg met de werkplekken/sectoren nagaan of en hoe duaal leren een meerwaarde (relevantie en zinvolheid) kan zijn voor een bepaalde opleiding.*
- *De hogeronderwijsinstelling en de werkplek stellen het curriculum vast en bepalen samen welke competenties respectievelijk binnen de onderwijsinstelling dan wel binnen de werkplek moeten worden verworven.*
- *De aangeleerde competenties op de werkplek moeten voldoende breed zijn en mogen niet gebonden zijn aan een welbepaalde onderneming.*
- *De instelling duidt een trajectbegeleider aan die instaat voor de opvolging en begeleiding van de student in een duaal traject.*

3.3. Student

3.3.1. Studenten die een beperkt programma opnemen

Net zoals een instelling binnen een regulier traject overeenstemming moet bereiken met de student over individuele opleidingsprogramma's, zal de instelling ook moeten bekijken welke mogelijkheden er zijn binnen een duaal traject voor studenten die niet het modeltraject volgen. Hiervoor is geen vast regelgevend kader opgesteld, beslissingen moeten door de instelling wel altijd gemotiveerd kunnen worden. Hetzelfde geldt ook voor het verlenen van vrijstellingen op basis van EVC of EVK. Ook binnen een duaal traject moet dit mogelijk blijven, zowel voor de instellingcomponent als voor de werkplekcomponent.

3.3.2. Studenten met barrières (bv. taal, financiën, functiebeperkingen...)

Binnen alle opleidingen in het hoger onderwijs wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijke mate van inclusie, zowel voor studenten uit kansengroepen als studenten met een functiebeperking. Dit principe willen we doortrekken naar het duaal leren in het hoger onderwijs.

Functiebeperkingen, financiële of andere drempels mogen geen bijkomende belemmering zijn. Instellingen zijn ertoe verplicht aanvragen van studenten met een functiebeperking tot redelijke aanpassingen en ondersteunende maatregelen te onderzoeken. Studenten hebben decretaal recht op redelijke aanpassingen en kunnen ook beroep aantekenen als deze redelijke aanpassingen geweigerd worden.

¹⁴ De hogeronderwijsinstellingen hebben hier al ervaring in omdat zij ook bij het vastleggen van de leerresultaten van opleidingen het werkveld/de sectoren betrekken.

De onderwijsinstellingen zullen er samen met de werkplek voor moeten zorgen dat dit ook voor de werkplekcomponent het geval is. Daartegenover staat wel dat werkgevers verplicht zijn om een beleid inzake het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk uit te bouwen waardoor de student mogelijks aan bepaalde medische voorwaarden moet voldoen om op de werkplek te mogen leren.

We gaan na of BTOM's (Bijzondere Tewerkstellingsondersteunende Maatregelen) ook gelden voor tewerkstelling van studenten in het hoger onderwijs.

3.3.3. Statuut en vergoeding van de student

Duale trajecten moeten toegankelijk zijn voor reguliere studenten, werkenden en werkzoekenden als de opleiding past in het traject naar werk. Het behoud van de werkloosheidsvergoeding moet voorzien worden als aan de formele voorwaarden voor vrijstelling van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt voldaan is.

Een overgang tussen verschillende statuten mag geen belemmering vormen om een duaal traject te volgen. Als een student bijvoorbeeld overgaat naar het statuut van werknemer, dan moet gegarandeerd worden dat hij/zij de onderwijskwalificatie nog kan behalen.

We onderzoeken de mogelijkheden van een onkostenvergoeding voor studenten in duale trajecten. Doordat de studenten geen leervergoeding zullen krijgen voor het leren op de werkplek, zal er geen ongelijkheid gecreëerd worden met andere opleidingen in het hoger onderwijs waarin er een deel werkpleklernen is. Studenten die een verplichte stage doen bijvoorbeeld in de lerarenopleiding of graduaatsopleidingen krijgen namelijk ook geen leervergoeding. Bovendien zullen de bestaande samenwerkingen tussen de hogeronderwijsinstellingen en ondernemingen maximaal gecontinueerd kunnen worden doordat er van de ondernemingen of sectoren geen leervergoeding voor de studenten in duale trajecten vereist zal worden. Nadeel hiervan is dat er geen continuïteit van de vergoeding zal zijn voor leerlingen die een duaal traject volgden in het secundair onderwijs en in het volwassenenonderwijs indien daar wel bepaald wordt dat de lerenden een leervergoeding zullen krijgen.

3.3.4. Matchen van studenten

Instellingen moeten ervoor zorgen dat studenten die zich in de opleiding inschrijven ook over de nodige leerwerkplekken kunnen beschikken (naar analogie met de huidige stagewerking). Het doel is dat zo veel mogelijk studenten in de mogelijkheid zijn de opleiding te volgen.

Het is aan de student om een onderneming te vinden die bereid is met hem te 'matchen'. De onderwijsinstelling neemt initiatieven om tot een succesvolle match te komen. De trajectbegeleider biedt ondersteuning aan de student m.b.t. de intake; dit kan door te focussen op de voorbereiding van of de nazorg bij het intakegesprek afhankelijk van de noden van de student.

Een goed matchingsysteem bevordert de kwaliteit van het duaal traject. We dissemineren hoe de methodes in het kader van de proefprojecten van duaal leren in het secundair onderwijs vertaald en meegenomen kunnen worden naar het hoger onderwijs. Hiervoor vertrekken we vanuit de ervaring van de proefprojecten i.h.k.v. de hogervermelde ESF-oproep (zie 1.6.).

➤ *We raken niet aan de autonomie van de instellingen wanneer een student slechts een beperkt programma opneemt.*

- *Functiebeperkingen, financiële of andere drempels mogen geen bijkomende belemmering zijn.*
- *We onderzoeken de mogelijkheden van een onkostenvergoeding voor studenten in duale trajecten.*
- *Instellingen moeten ervoor zorgen dat studenten die zich in de opleiding inschrijven ook over de nodige leerwerkplekken kunnen beschikken.*
- *Het is aan de student om een onderneming te vinden die bereid is met hem te 'matchen'. De onderwijsinstelling neemt initiatieven om tot een succesvolle match te komen.*

3.4. Kwaliteitszorg

Iedere studiebekräftiging van een student moet aan dezelfde kwaliteitsnormen voldoen, ongeacht welke organisatievorm hij/zij heeft doorlopen. De hogeronderwijsinstellingen blijven ook in het geval van duale trajecten de eindverantwoordelijke voor de kwaliteit van de opleidingen. Het zijn tenslotte de instellingen die de onderwijskwalificatie uitreiken.

De werkplekken zelf hebben hier uiteraard ook een grote rol in te spelen en een verantwoordelijkheid in op te nemen aangezien een aanzienlijk deel van de competenties zullen worden verworven op de werkplek.

3.4.1. Leerwerkplekken

Een werkplek is een kwaliteitsvolle leerwerkplek voor een student in een duaal traject indien er voldaan is aan de volgende **minimale criteria**:

- De onderneming moet beschikken over mentoren en indien nodig moet er voorzien worden in de professionalisering van mentoren.
- De onderneming moet over de nodige uitrusting beschikken om de opleiding mogelijk te maken.
- De onderneming moet financieel solvabel zijn om continuïteit van de onderneming te waarborgen zodat de student zijn opleiding binnen de instelling kan voltooien.

Ook ondernemingen waarmee de instellingen nu al een samenwerking hebben, moeten aan deze voorwaarden voldoen vooraleer ze een werkplek voor een duaal traject ter beschikking kunnen stellen.

We bekijken of sectoren of andere actoren voor leerbedrijven van het hoger onderwijs een mentoropleiding kunnen voorzien. Dit zou een extra stimulans kunnen betekenen voor ondernemingen om toch in te stappen in een duaal traject.

Het Vlaams partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen worden aangevuld met vertegenwoordigers van het hoger onderwijs en staan in voor de **erkenning van de leerwerkplekken**. We onderzoeken op welke wijze en door wie de **kwaliteitscontrole van de leerwerkplekken** kan gebeuren na de erkenning. De sectoren hebben in het kader van duaal leren in het secundair onderwijs al veel ervaring met het aftoetsen van bovenstaande criteria. Een alternatief is dat de instellingen zelf de verantwoordelijkheid dragen voor het uitbouwen van een netwerk van kwaliteitsvolle leerwerkplekken.

Een aandachtspunt is dat de minimale kwaliteitsvereisten van de leerwerkplekken niet afremmend mogen werken, noch voor de instellingen, noch voor de leerwerkplekken (vanuit het oogpunt van het garanderen van zoveel mogelijk leerwerkplekken).

Het Vlaams partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen **registreren** de leerondernemingen die voldoen aan de minimale kwaliteitsvereisten. Bij deze registratie zal er informatie bijgehouden worden van beschikbare werkplekken in de leeronderneming en van werkplekken die een duaal traject lopen hebben. De voordelen hiervan zijn de volgende:

- Een overzicht van welke ondernemingen partner willen worden in duale trajecten in het hoger onderwijs zal studenten en instellingen in staat stellen de beste match te zoeken.
- Door de registraties kunnen we monitoren of er genoeg werkplekken zijn in elke regio en of er acties ondernomen moeten worden om er meer te zoeken.

SYNTRA Vlaanderen **sensibiliseert** en ondersteunt binnen zijn netwerk reeds ondernemingen en sectoren rond het belang van kwalitatieve werkplekken voor leerlingen in alternerende opleidingen. Deze sensibilisering zal worden doorgetrokken voor werkplekken voor studenten uit het hoger onderwijs. Daarnaast sensibiliseert SYNTRA Vlaanderen ondernemingen en sectoren rond het belang en de mogelijkheden van duaal leren in het hoger onderwijs.

Data over de geregistreerde duale trajecten (zie 3.4.2.) stromen door naar het Vlaams partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen die instaan voor de **monitoring en opvolging** van de werkplekken. Zo kan het globale overzicht van trajecten en werkplekken goed bewaard worden om eventuele bijstellingen aan het systeem te doen.

3.4.2. Duaal traject

Indien het duaal traject deel uitmaakt van een nieuwe opleiding die voor de aanvragende instelling niet voorkomt in het Hogeronderwijsregister, ondergaat de nieuwe opleiding naast de macrodoelmatigheidstoets die de Commissie Hoger Onderwijs uitvoert, een Toets Nieuwe Opleiding. Mits een positief besluit wordt de nieuwe opleiding door de Vlaamse Regering **erkend**.

We stellen voor dat duale trajecten die hogeronderwijsinstellingen willen opstarten in bestaande opleidingen als semi-nieuwe opleidingen beschouwd worden en een 'lightversie' van de Toets Nieuwe Opleiding (TNO) doorlopen. Deze procedure zal een verzwarende en vertragende werking hebben op het opstarten van duale trajecten maar heeft als voordeel dat er een kwaliteitstoets vooraf gebeurt door de NVAO. Een andere optie zou zijn om de hogeronderwijsinstellingen voor bestaande opleidingen geen extra procedures op te leggen voor het opstarten van een duaal traject om planlast te vermijden. Deze voorstellen worden overlegd met de NVAO.

Het duaal traject wordt automatisch **geregistreerd** in de Databank Hoger Onderwijs bij een positief toetsingsbesluit van het duaal traject.

In de **instellingsreview**, die verplicht is voor alle hogescholen en universiteiten in Vlaanderen, wordt er elke zes jaar nagegaan of de hogeronderwijsinstelling op een kwaliteitsvolle manier onderwijsbeleid voert, met inbegrip van de regie om de kwaliteit van haar (duale) opleidingen te borgen.

3.4.3. Overeenkomst

De hogeronderwijsinstelling, de student en de werkplek sluiten een overeenkomst die de rechten en plichten van elke partij en de opleidingsdoelstellingen bevat. Zo zal de kwaliteit van het duaal traject op de werkplek gegarandeerd worden. In de overeenkomst moeten alle leerresultaten van de duale opleiding opgenomen worden met een vermelding van welke competenties/leerresultaten op de werkplek aangeleerd zullen worden. Als de onderneming bepaalde competenties/leerresultaten niet

kan aanleren, dan moet de onderwijsinstelling remediëren: de student kan de leerresultaten behalen in de onderwijsinstelling of er wordt een samenwerking aangegaan met een andere onderneming.

We stellen ook een modelovereenkomst op die ter beschikking gesteld zal worden aan de instellingen.

- *De hogeronderwijsinstellingen zijn samen met de onderneming verantwoordelijk voor de kwaliteit van de opleiding op de werkplek.*
- *We bepalen de minimale vereisten voor een kwaliteitsvolle werkplek.*
- *We bekijken of sectoren of andere actoren voor leerbedrijven van het hoger onderwijs een mentoropleiding kunnen voorzien.*
- *Het Vlaams partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen worden aangevuld met vertegenwoordigers van het hoger onderwijs en staan in voor de erkenning van de werkplek. We onderzoeken op welke wijze voor en door wie de kwaliteitscontrole van de leerwerkplekken na de erkenning kan gebeuren. Een alternatief is dat de instellingen zelf de verantwoordelijkheid dragen voor het uitbouwen van een netwerk van kwaliteitsvolle leerwerkplekken.*
- *Werkplekken die voldoen aan de minimale kwaliteitsvereisten zullen worden geregistreerd door het Vlaams partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen.*
- *SYNTRA Vlaanderen sensibiliseert ondernemingen en sectoren rond het belang en de mogelijkheden van duaal leren in het hoger onderwijs.*
- *Het Vlaams partnerschap duaal leren en de sectorale partnerschappen staan in voor de monitoring en opvolging van de werkplekken.*
- *Duale trajecten in bestaande opleidingen in het hoger onderwijs worden als semi-nieuwe opleidingen beschouwd en doorlopen een 'lightversie' van de Toets Nieuwe Opleiding (TNO). Een andere optie zou zijn om de hogeronderwijsinstellingen voor bestaande opleidingen geen extra procedures op te leggen voor het opstarten van een duaal traject om planlast te vermijden.*
- *De duale trajecten zullen worden geregistreerd.*
- *De hogeronderwijsinstelling, de student en de werkplek sluiten een overeenkomst die de rechten en plichten van elke partij en de opleidingsdoelstellingen bevat.*
- *We stellen een modelovereenkomst op die ter beschikking gesteld zal worden aan de instellingen.*